

L'aprenentatge de Marta Orriols

Carles Montpart Tura

*Una de les novetats editorials de la tardor passada que més bona acollida ha tingut ha estat sens dubte la primera novel·la de Marta Orriols *Aprendre a parlar amb les plantes*. L'obtenció del Premi Òmnium a la Millor Novel·la de l'Any, les set edicions publicades fins ara i la propera traducció a diverses llengües avalen una obra que ha rebut grans elogis tant del públic com de la crítica.*

Contes per començar

De Marta Orriols Balaguer (Sabadell, 1975) n'havíem tingut notícia fa tres anys quan va publicar el recull de contes *Anatomia de les distàncies curtes* (Edicions del Periscopi, 2016). Segons se'ns informava en el mateix llibre, l'autora sabadellenca viu i treballa a Barcelona, té dos fills, i és historiadora de l'art de formació. Pel que fa a la seva experiència en el món de l'escriptura, Orriols ha estudiat guió cinematogràfic a l'escola de cinema Bande à part —fet que no s'ha concretat, de moment, en cap tasca professional— i escriptura creativa a l'Escola d'Espectura de l'Ateneu Barcelonès. El pas per aquest darrer aprenentatge, en canvi, sí que podem dir que ha donat un bon fruit: el llibre de contes i la novel·la que avui comentem.

Justament als *Agraïments* del seu llibre de contes, l'escriptora no s'està de donar les gràcies a tres professores—amb noms i cognoms: Olga Jornet, Mònica Miró i Laia Aguilar—per la confiança que li van saber transmetre i per animar-la a perseverar en l'escriptura. El paper de l'editor, Aniol Rafel en aquest cas, va ser també decisiu quan Orriols va enviar alguns contes a l'editorial i va rebre de seguida

una comunicació demanant-ne més i mostrant la seva voluntat de publicar-los. Fins aleshores, Marta Orriols era completament desconeguda en el panorama literari i només trobàvem el seu nom en col·laboracions ocasionals a la secció de llibres del magazín cultural *Catorze.cat* i al digital de cultura *Núvol*.

Anatomia de les distàncies curtes —que també porta fins ara set edicions—està compost per dinou contes més aviat breus on trobem

personatges que han d'enfrontar-se a petits conflictes quotidians que els faran adonar-se que la realitat no és sovint ni com creïem que era ni, molt menys, com la somiàvem. De la seva prosa s'ha dit que és delicada i que transmet de forma aparentment molt senzilla una gran intensitat emocional. I és realment aquesta la sensació que té el lector: la d'estar davant d'una escriptora que, sense aixecar la veu, és capaç de transmetre'ns la complexitat que envolta les relacions humanes a través d'una prosa conscientment treballada fins a l'últim detall. Biel Mesquida, al *Diari de Mallorca*, va qualificar l'escriptura d'Orriols amb aquests mots: *"Tendríssima! Literatura amb la cal·ligrafia ben feta que ens entreté i ens fa pensar"*, i Verónica Marín, a *Vogue* la situava *"en la línia d'escriptores com Margaret Atwood, Alice Munro i Flannery O'Connor, on el que importa són els petits gestos"*.

Jenn Díaz, al pròleg *"Gent sola, petons al front"*, que encapçala *Anatomia de les distàncies curtes*, veu en el títol un desig de l'autora de remarcar, d'una banda, la distància curta que representa el relat breu, *"que tanca en un pot petit les grans qüestions que ens obsessionen com a persones i probablement com a escriptors"*, i de l'altra, la que fa que *"tots els personatges es miren de cara algun problema, algun conflicte, alguna persona"* (p. 6). Díaz destaca, així mateix, el que al seu entendre és el mecanisme literari bàsic que presenta el recull de contes d'Orriols: la creació d'ambients extraordinaris a partir d'escenes quotidianes —cosa que li fa pensar en les "petites virtuts" de Natalia Ginzburg— i també a l'inrevés, l'elaboració d'escenes d'una gran quotidianitat a partir de fets

Marta Orriols Balaguer

extraordinaris. Pel que fa al to general del recull, l'autora de *Mare i filla* conclou el següent: *"Hi ha un so-sé-què de llibertat, en aquests contes, d'escriure sense prejudicis, sense jutjar els personatges. Marta Orriols parla de la soledat i de les crisis des de molts punts de vista, però tots tenen al centre un mateix tema, que és potser el tema que molts intenten explorar i que Carson McCullers va definir molt bé: no formar part d'un 'nosaltres'. O quan formes part d'un 'nosaltres' que no et queda a la mida, o que et fa sentir incòmoda"*. (p. 9).

L'escriptora Tina Vallès, en el bonic epíleg *"Els cels d'Orriols"*, on evoca la impressió que li ha causat la lectura dels contes i especialment l'efecte que li ha provocat un dels *leit-motiv* de l'autora, la presència constant del cel, destaca l'efecte de sinceritat que traspuen les narracions de l'escriptora de Sabadell: *"Marta Orriols [...] amb dinou contes ha obert l'armari de la seva veritat de bat a bat i ens n'ha ensenyat tots els racons, els lluminosos i també els foscos"*. (p. 176)

Una novel·la d'èxit

Malgrat que una de les professores d'escriptura creativa d'Orriols li havia manifestat, segons ens diu l'autora mateixa als *Agraïments* esmentats, que la veia *"més escrivint contes que no pas novel·les"*, la veritat és que el seu debut en aquest darrer gènere no podia haver estat més exitós. Efectivament, com dèiem al principi, *Aprendre a parlar amb les plantes* ha estat la gran revelació del panorama literari d'aquest darrer any. Publicada l'octubre de l'any passat, reeditada fins ara set vegades, i ja des de bon començament objecte de les més elogioses crítiques, la novel·la va obtenir la segona edició del Premi Òmnium a la Millor Novel·la de l'Any 2018.

I no es tractava d'un premi qualsevol, ja que el premi Òmnium —creat l'any 2017 amb l'objectiu de prestigiar la literatura catalana i, alhora, crear un catàleg de les millors novel·les de cada any— és el més ben dotat en llengua catalana per a obra publicada,

ja que premia amb 20.000 euros directes el guardonat i amb 5.000 euros més l'editorial per a la promoció de l'obra. En aquesta convocatòria, *Aprendre a parlar amb les plantes* es va imposar a les altres dues novel·les finalistes, *La memòria de l'Oracle*, de Pere Joan Martorell i *Sobre la terra impura*, de Melcior Comes. Al guardó, que en la primer edició va ser per *Els estranys*, de Raül Garrigasait, hi aspiraven fins a un total de vint-i-quatre novel·les seleccionades per un jurat independent, entre les quals es trobaven obres com *Permagel*, d'Eva Baltasar, *Al mateix riu d'Heràclit*, de Pep Coll, *Mare de llet i mel*, de Najat El Hachmi, *Les possessions*, de Lucia Ramis o *El cel no és per a tothom*, de Marta Rojals. Com es pot comprovar, una dura competència per a la primera novel·la de l'escriptora de Sabadell.

La mort i la vida

Aprendre a parlar amb les plantes està constituïda per divuit capítols, emmarcats en un "Abans" i un "Després", que ens relaten la història de la Paula, una neonatòloga de quaranta-dos anys que pateix de manera sobtada la pèrdua de la seva parella, el Mauro. A aquesta circumstància s'hi afegirà un altre fet decisiu —la confessió, poques hores abans de l'accident, que Mauro li fa de la seva infidelitat— que farà que el dol que ha d'afrontar la protagonista sigui encara un procés menys fàcil. Ens trobem, doncs, davant d'un personatge absolutament desorientat que ha de compaginar la gran responsabilitat que li exigeix la seva vida professional amb la difícil reconstrucció d'una quotidianitat que ha quedat bruscament truncada. En la novel·la el lector retrobarà les característiques de l'estil d'Orriols que ja hem conegut a través dels contes —senzillesa, emotivitat, intimisme, pulcritud— però en aquest cas al servei d'una història més complexa i de molt

Imma Monsó

més gruix narratiu.

Pot semblar, doncs, que la mort, i especialment quan aquesta és inesperada, és el tema principal de la novel·la. I en certa manera és així. La pròpia autora, en una entrevista a *El Periódico*, afirmava que "*la mort és un tabú. Hi passem de puntetes, per sobre. És normal que ens aferrem a la cara amable de la vida perquè seria molt trist viure pensant que morirem. No en parlem per por d'atraure-la. Però quan una mort és a deshora, quan no toca morir —"la mort que no avisa", l'anomena Paula— aquest tabú és més evident perquè la gent t'arrossegua a una pretesa normalitat que per a tu no existeix, que estiguis bé, a recuperar la teva vida. No sabem fer-li un lloc al dolor en la nostra societat. I la mateixa Paula s'obliga a no caure, no es permet plorar ni estar trista*".

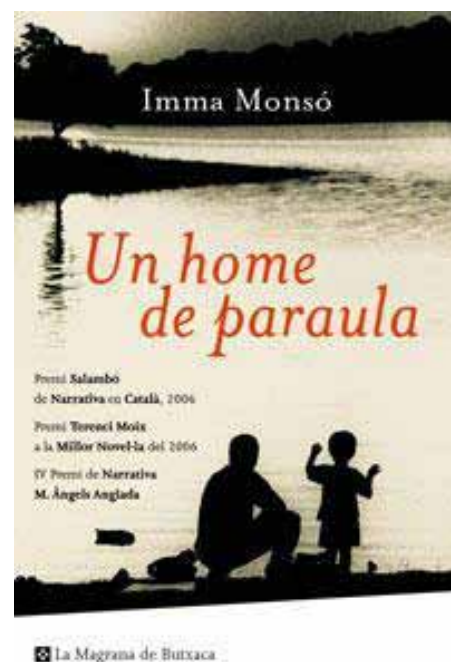
La mort, doncs, sí ("*morir no és*

místic. Morir és físic, és lògic, és real" —diu la protagonista), però també l'aspiració a refer, a partir del dolor, una vida amb tota la seva plenitud. Aquesta és la lluita de la Paula. Una lluita de la qual també sorgirà la revisió del que va ser la vida en comú amb el Mauro. Una història que ara es revela amb llums i ombres, i on la mentida i l'autoengany també han tingut el seu paper. La Paula s'enfronta a la nova situació amb una sensació de gran soledat: "*El meu dolor és meu i l'única unitat de mesura possible per calibrar-lo és la intimitat de tot allò que conforma el com. Com el vaig estimar, com em va estimar. De quina manera única ja no érem nosaltres i, per tant, de quina manera única jo el sabré plorar*" (p. 37).

Pel punt de partida de l'acció narrativa, i pel tractament del tema de la pèrdua sobtada de la parella, *Aprendre a parlar amb les plantes* m'ha recordat una altra novel·la que també va causar gran impacte en el seu moment. Em refereixo a *Un home de paraula* (La Magrana, 2006) de l'escriptora lleidatana Imma Monsó. En aquell text, la protagonista, que té quaranta-tres anys —gairebé com la Paula— també s'enfronta a la reconstrucció de la singular

personalitat de l'home amb qui ha conviscut setze anys i que acaba de perdre també de manera brusca. L'obra, que no amagava el seu origen autobiogràfic però que es presentava com una construcció literària molt elaborada, va obtenir els premis Maria Àngels Anglada, Salambó i Terenci Moix, tots de l'any 2007. Marta Orriols ha dit en alguna presentació pública de la seva obra que no l'havia llegida i que, per tant, no l'havia pogut tenir en compte a l'hora d'escriure.

Aprendre a parlar amb les plantes, que ha estat traduïda al castellà per la mateixa autora a l'editorial Lumen, té compromeses les traduccions a diverses llengües, entre les quals el francès, l'italià, l'alemany, el neerlandès o l'hebreu. Una circumstància, doncs, no gaire habitual i que, al marge del bon ofici de l'editor, Marta Orriols atribueix al fet que la novel·la parla d'un sentiment, la pèrdua sobtada d'algú i el dol que la segueix, que és universal.

Editorial DG

Creiem que hi ha un espai comú entre la narrativa, la filosofia i l'assaig

Per parlar del projecte que t'agradaria publicar, posem-nos en contacte a través de

jadub66@gmail.com